

XVI. YÜZYILDA ÖZER TÜRKMENLERİ THE ÖZER TURKMENS XVI. th OF CENTURY

Abdulkadir GÜL*

ÖZET

Özer Türkmenleri, XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya göç eden Bozok ve Üçok Oğuz boylarına mensup Türkmen boylarındandır. Konar-göçer hayat tarzını devam ettiren bu Türkmen grubu İskenderun, Payas, Dört Yol ve Arsuz gibi bölgelere yerleşmişlerdir. Bölgenin 1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra Özer Türkmenleri esas alınarak Üzeyr Sancağı ihdas edilmiş ve sancak, Özer ailesinden gelen boy beyleri tarafından idare edilmiştir. Aleaddinlü, Çoğun, Ordu-yı Ahmed Bey, Mikayillü taifeleri ve müstakil cemaatlerden oluşan Özer Türkmenleri, Çukurova, Tarsus ve Haleb'de bulunan diğer Türkmen gruplarıyla idari, mali ve boy teşkilatı yapısı itibariyle benzerlikler arz etmektedir.

Anahtar Sözcük: Türkmen, Nüfus, Ekonomi

ABSTRACT

The Özer Turkmen are Turkmen who are members of Bozok and Üçok Oğuz clans that have been immigrated to Anatolia since the eleventh century. The Turkmen group who have maintained the migratory life style have been settled in İskenderun, Payas, Dört Yol and Arsuz zones. After the zone has being taken over by Ottomans, the Uzeyr principality has been founded based on The Özer Türkmen and the clan came from the Özer family have been appointed as flagmen The Özer Türkmen consist of Aleaddinlü, Çoğun, Ordu-yı Ahmed Bey, Mikayillü and independent communities have some similar in the aspect of financial and clan structure to Turkmen groups in which Çukurova, Tarsus and Haleb.

Key-words: Turkman, Population, Economy.

GİRİŞ

İkibin yıllık tarihi içerisinde anayurtları Orta Asya bozkırlarından, Avrupa ve Afrika'ya kadar çok geniş bir alana yayılan Türkler, kültür ve medeniyetleriyle tarihe altın harflerle yazılan devletler kurmuşlardır. Hun, Göktürk, Uygur, Karahanlı, Gazneli, Selçuklu, Memlûk, Akkoyunlu, Osmanlı gibi isimler alan bu devletler, muhtelif Türk kavim ve boylarının eseridir. Bu kavim ve boylar arasında Oğuzlar'ın (*Türkmenler*) tarihî ehemmiyeti diğer kavimlere nazaran daha da önemlidir. Malazgirt Zaferi ile Anadolu

* Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, e-mail: abdulcadirgul_gul@hotmail.com

kapılarını açan, Osmanlı ile cihan devletini kuran, Türkiye Türklüğü'nün üzerinde yaşadığı Anadolu topraklarını vatan yapan Türkmenlerdir.

Malazgirt zaferinden sonra Anadolu'yu yurt tutmaya gelen Türkmen boyları, Karamanlı, Germiyanlı, Ramazanlı, Dulkadirli, Bozulus, Yeni-İl, Turgutlu, Bayburtlu, Hamitli gibi muhtelif isimler altında birleşerek siyasî, askerî ve ekonomik güç birliği oluşturmuşlardı. Bu birliklerden birisi de, Adana-Haleb arasında ki bölgelerde iskan olan Özer veya Üzeyr Türkmenleridir.

Türkmenlerin bölgeye gelişleri XI. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Selçukluların 1040 tarihinde kazandıkları Dandanakan savaşından sonra, devletin asıl gücünü meydana getiren Türkmenler veya diğer adıyla Oğuzlar, yurt tutmak amacıyla dalgalar halinde Ön-Asya'ya intikal ederken birçok Türkmen boy ve oymağı da 1063 yılından itibaren Suriye ve Çukurova bölgesine girerek, kendi hayat şartlarına uyabilecek bölgeleri vatan edinmeye başladılar (Sümer,1993; s.612–613).

Suriye ve Çukurova'ya yapılan Türkmen göçleri, Anadolu Selçuklu ordusunun Köseadağ'da 1243 yılında Moğollara mağlup olmasından sonrada devam etti; Anadolu'da nizamları bozulmuş olan 40 bin çadırılık büyük bir Türkmen topluluğu Haleb ve havalisine yerleştiler (Kafalı,1973,s.32–34). Bu göçler esnasında, Oğuzların Bozok-Üçok koluna bağlı Özer Türkmenleri, İskenderun, Payas, Dört Yol, Ersuz (*Arsuz*)'un dağlık ve ovalık kesimlerini yurt edinmişlerdi (Sümer, 1964; s.34–62).

1516 tarihinde bölgenin Osmanlı hâkimiyetine geçmesinden sonra, bölgede yaşayan Özer Türkmen grupları esas alınarak Üzeyr, İskenderun ve Arsuz nahiyelerinden oluşan bir sancak ihdas edilmiştir. Tapu defterlerindeki kayıtlarda, nahiyeye tabiri bir şehri veya kasaba'yı değil, Türkmen gruplarının iskân olduğu idari bölgeyi ifade ettiği görülmektedir (Gökbilgin, 1993; s.37).

Özer(Üzeyr) ismi; Özer Türkmenleri isimlerini, boy beyleri olan Özer Bey'den aldıklarını tahmin edilmektedir. Özer Türkmenlerinin iskân oldukları Adana-Haleb arasındaki bölgeye, vesikalarda Özer-İli ismi vermiştir. Özer-İli tabirine ilk olarak 1521 tarihli tapu defterinde rastlanmaktadır (*BOA. TD 110, s.7, TD 109, s.3*). Sonraki kayıtlarda sancak ve Türkmenler; "Üzeyr", "Özer" veya "Ulu Türkmen" şeklinde kayıt edilmiştir (*BOA. TD 450, s.435, TD 969, s.346, TD 998, s.348, TD 510, s.11*). 1523 tarihinden sonra Özer adı'nın Üzeyr şekline dönüşmesi, Osmanlı Devleti'nin İslamî esprisinden kaynaklanmış olmalıdır. Bu günde, Özer adını taşıyan Antakya'nın Dört Yol ilçesinde bir mahalle bulunmaktadır (Aydil,1992; s.323).

Sosyal ve Ekonomik Hayat; Yaşadıkları hayat tarzının şartlarına uygun olarak mevsimden mevsime yaylak ve kışlakları arasında daimi olarak hareket eden konar-göçerler, Osmanlı toplumunun önemli unsurlarından birisini oluşturuyorlardı. Konar-göçerler iktisadi özellikleri itibariyle genellikle hayvancılıkla meşgul oldukları için, otlak bulmak endişesiyle zamanlarının önemli bir bölümünü değişik yerlerde geçirmek zorunda kalıyorlardı. Konar hale geçecekleri zaman çadırlarını köyler, mezralar ve eski iskân bölgeleri yakınına kurarlar, kışın ise kasabaların civarında bulunurlardı (Orhonlu,1987; s.12-14).

Özerler, umumiyetle kışlaklara yakın ve kısa mesafeli yaylalara çıkarlardı. İktisadi açıdan yaylak-kışlak hareketi Özerler için birbirini tamamlayan iki yönlü ekonomik sistem meydana getirmişti. Mart ayı sonlarına doğru yaylalara göç ederler, senenin yaklaşık 6-8 ayı burada kalırlar, Eylül veya Kasım'a doğru geriye dönerlerdi. Yaylalarda hayvancılık ağırlıklı olmakla birlikte, ziraat de yaparlardı (M.L. Venzke; s.249). Kışlak mahallerinde arıcılık faaliyetleri, buğday, arpa, pamuk, pirinç, susam, darı, mercimek, çavdar, burçak vb. üretiminin yanı sıra bağ, bahçe, bostan ziraatıyla uğraşırlardı. Bunun yanı sıra, binek hayvanı ve yük hayvanı olarak at, katır ve eşek ile manda besledikleri de görülmektedir. Türkmenler, üretimlerinin miktarına göre tarım ürünlerinden öşür, koyun ve keçilerin miktarına göre ise ağnam resmini öderlerdi. Öte yandan her yetişkin erkek durumuna göre vergi mükellefydi.

Konar-göçer aşiretleri belli bir vergi dairesine bağlayarak, merkeziyetçi idare tarzı ile daimi bir kontrol altında bulunduran Osmanlı yönetimi, muhtelif zamanlarda bunlardan faydalanma yoluna gitmiştir. Özellikle, konar-göçerlerin hayvancılıkla uğraşmaları ve geniş hayvan sürülerine sahip olmaları, devletin bu konuda duyulan ihtiyaçların giderilmesine imkân sağladığı gibi, derbent ve geçitlerin¹ muhafaza edilmesi gibi güvenlik ile ilgili hususlarda da kendilerinden istifade edilmiştir. İskenderun ve havalisinde Karanukapu ve Kurdkulağı derbentlerinin muhafazası Özer Türkmenleri derbenci kayıt edilmiştir. 1543 tarihinde Karanukapu'nun muhafazası için Özerlerden 20 nefer derbenci tayin edilmiştir (BOA. Ruus Defteri nr.210, s.201). Bu tarihte derbencibaşı olarak ta Özeroğlu İlyas tayin edilmiştir (BOA. Ruus Defteri nr. 226, s.255). 1573 tarihinde ise Karanukapu derbentine 208 nefer derbenci, Kurdkulağı derbentine 19 nefer, Payas derbentine

*1521 tarihindeki tapu kaydında Üzery Sancakbeyi Ahmet Bey "bunlar benim kavmindir" diye her bir haneden "Kavm Akçesi" adıyla yılda iki defa olmak üzere 132 Halebî Akçe vergi almıştır. BOA. TD 110, s.11 TD 109, s.11,1523 tarihinden sonra bu verginin yerine hane resmi alınmaya başlanmıştır. BOA TD 450.

531 nefer Türkmen derbenci yazılmıştır (BOA. TD 530, s.26–27). Özer Türkmenlerinin Antakya ve çevresindeki geçitlerin yanı sıra, birçok bölgenin güvenliğini XVIII. yüzyılın ortalarına kadar üstlendikleri görülmektedir (BOA. MAD nr. 9956, s.186).

Devlet, aşiretlere genellikle kendisine zengin gelir kaynağı temin eden re'aya dan bir sınıf nazarıyla baktığından, onların toplu gruplar halinde yaşayanlarından kadılık ve sancaklar teşkil etmiş ve bu suretle onları idari ve mali bir teşkilata tabi tutmuştur (Gündüz, 1997;s.47).

XVI. yüzyılda Özer Türkmenlerinin vergi nüfusu 1521'de 870 hane, 113 mücerred, 1523'de 831 hane, 215 mücerred, 1526'da 511 hane, 174 mücerred, 1543'de 689 hane, 153 mücerred ve 1573'de ise 433 hane, 80 mücerred nüfus bulunmaktadır. Vergiden muaf olan nüfus; 1521'de 15, 1523'de 28, 1526'da 9, 1543'de 30 ve 1573'de ise 760 derbendci olmak üzere 775 kişiden oluşmaktadır. Muaf nüfusu derbendci, kethüda, divane, imam, mecnun ve müezzinler oluşturmaktadır.

Muayyen miktarda geliri olanlar, ilk tahrirde “*kavim akçesi*”*, sonraki tahrirlerde “*hane resmi*”, yeteri miktarda veya hiç geliri olmayan evli kişilerden “*bennak*”, bekâr olup da geliri olmayanlar ise “*mücerred*” statüsünde idiler ve vergilerini buna göre öderlerdi (İnalçık,1993; s.31–66).

Üzeyr Sancağında hane resmi, re'aya'nın tasarruflarına bakılmaksızın sadece evli olma hususiyetleri esas alınarak toplanan bir vergiydi. Kanunnamelerde “*re'aya'nın müzevvecinden ellişer akçe alına, nısf-ı nevrüz-ı sultanide ve nısfı da âhar güz ayının evvelinde alına...*” gibi hükümler bulunmaktadır (BOA. TD 228, s.1–6, TD 530, s.1–7).Hane başına alınacak bu vergi miktarı; 1523'de 125 Halebî (50 Osmanî) akçe (BOA. TD 450, s.492), 1526'da 50 akçe (BOA. TD 998, s.1–6) 1543'de 25 para (50 Osmanî) akçe (BOA. TD 228,s.1–6),1573'de ise 50 akçe olarak tahsil edilmekteydi.(BOA. TD 530, s.3–4).

1543–1573 seneleri arasında, hanelerin her koyun ve keçi için nısf Osmanî akçe, her manda (*camuş*) içinde 3 para yani 6 akçe vergi alınması kanundu (BOA. TD 228, s.6, TD 530, s.7). Bennak olanlardan 12 akçe bennak resmi, mücerred olanlardan da 6 akçe mücerred resmi alınırdı (BOA. TD 228, s.6). Türkmenlerinden, kışlayıp kaldıkları sancaktan yılda bir defaya mahsus olmak üzere Mart ayında “*yaylak-otlak resimleri*” ödemekteydiler. Kanunnamelerde bu vergi türü için bir sürü üç yüz koyun kabul edilmiş ve bir sürüden bir koyun alınmıştır. Ayrıca, sürünün üç yüz koyundan az veya çok olması halinde kıyas yapılması kayıtlarda belirtilmiştir (BOA. TD 110, s.11, TD 109, s.11, TD 450, s.438). Bunun yanı sıra, sancakta kışlayan

her haneden yılda bir Mart ayında olmak üzere 12 Halebî akçe (4,8 *Osmanî*) akçe vergi alınır. Bu vergilerin yanı sıra, “*bad-ı hava*” türünden vergilerde alınmaktaydı (BOA. TD 228, s.6, TD 530, s.7).

Türkmenler konar-göçerlikten vazgeçerek davarlarını dağıtıp ziraatla meşgul olurlarsa Yörüklükten çıkarlar, yerleşik köylü yani çiftçi olurlardı. Tahrir zamanı on yıldan ziyade hangi köyde sakin oldukları yazılmış ise ra’iyyet rüsumunu köyün sipahisine verirlerdi (Refik,1989; s.7). Örneğin, Haleb Türkmenlerine bağlı Çoğun taifesi ait cemaatler, Antakya Nahiyesinin Karaca, Tut ve Saraycık köylerine 40–50 yıl önce gelip yerleştikleri ve koyunları da olmadığı için, 1550 yılı tahririnde sipahi re’ayası olarak kayıt edilmişlerdir (BOA. TD 454, s.577–578).

Özer Türkmenlerinin İdarî Yapısı; Özer Türkmenleri idarî yapı itibariyle aşağıdan yukarıya doğru oba, cemaat (*aşiret*), taife ve boy şeklinde hiyerarşik bir düzen içindedir. Türkmen illeri genellikle boy ve taife adını taşıyan teşekküllerden meydana geliyordu ve taifeler boy beyleri tarafından idare olunurdu (Bilgili, 2001; s.163–182). Beyler, boy içerisinden cesareti ve mali kudretiyle tanınan kişiler arasından seçim yoluyla işbaşına gelirlerdi. Bu seçim devlet tarafından tasdik edildikten sonra, kendilerine beylik beratı verilirdi (Hallaçoğlu, 1988; s.17–19). Boy beyliğinin umumiyetle irsî bir müessese olduğu ve Türkmen grubuna ismini verdiği anlaşılmaktadır (Şahin,1983–1987; s.179). Bu anlayışın ve uygulamanın Özerler arasında da mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Özer Türkmenlerinde boy beylerinin Özer ailesi efradından geldiği ve boy beyi olan kişilerin Üzeyr Sancağı mirlivası oldukları da görülmektedir. Nitekim Özeroğlu Ahmed Bey (BOA. TD 110, s.52, BOA. Ruznamçe Defteri nr.7, s.535, BOA. MAD nr.28, s.25), Özeroğlu Veli Bey (BOA. Ruznamçe Defteri nr.7, s.535, BOA. Mühimme Defteri nr.1, s.22), Özeroğlu Mustafa Bey (BOA. Mühimme Defteri nr.1, s.135), Ali Bey (BOA. Ruznamçe Defteri nr.8, s.514, BOA. Mühimme Defteri nr.15, s.82), Özeroğlu Mehmed Bey (BOA. MAD nr.29, s.25–27), Özeroğlu Kurtbey (BOA. Ruus Defteri nr.210, s.201), İskender Bey (BOA. Ruus Defteri nr.210, s.201) ve Özeroğlu Ahmed Bey (BOA. TD 530, s.29, BOA. Mühimme Defteri nr.21, s.143, BOA. Mühimme Defteri nr.24, s.97).

Bunun yanı sıra Türkmen grubunu oluşturan cemaatlerin bir kısmının başında da, Özer ailesinden gelen kişilerin olduğu “ana cemaatler” ler bulunmaktadır. Bu cemaat fertleri Özer hanedan üyelerinin oluşturduğu akrabalık esasına dayanarak bir grup oluşturmuşlardır. Bu tip cemaatlerin isimlerinin başına “*ordu*” kelimesi getirilmek suretiyle defterlere kayıt edilmişlerdir. Örneğin, “*Ordu-yı Alan Bey*” (BOA. TD 110, s.14), “*Ordu-yı Cihanşahbeyli*” (BOA. TD 228, s14) ve “*Ordu-yı Ahmed Bey*”(BOA. TD

969, s.136) gibi. Beyliğin irsî olarak intikal ettiği bu Türkmen grubunda, boy ailesinin yanı sıra, bir torun grubunun mevcudiyeti görülüyor ki bunlar, konar-göçer teşekküllerin idarecileriyle beraber bir aristokrasi teşkil ediyorlardı (Orhonlu, 1982; s.12).

Özer Türkmenleri cemaatlere ayrılmıştı. Her cemaatin başında kethüda denilen oymak başlıları vardı. Örneğin, “*Kethüda İbrahim veledi Alâeddin, Kethüda Cihanşah veledi Osman*” gibi (BOA. TD 110, s.14). Oymakların başında kethüda unvanı verilen oymakbaşlılarında irsî bir müessese olduğu görülmektedir.

1521–1573 tarihli tapu kayıtları incelendiğinde Özer Türkmenlerinin; Aleaddinlü, Ordu-yı Ahmed Bey, Mikayillü, Çoğun olmak üzere dört taifeden ve çok sayıda müstakil cemaatten oluştuğu görülmektedir.

Tablo 1. Özer Türkmenlerinin Cemaat Sayıları (1521–1573)*

Taifeler	1521	1523	1526	1543	1573
Aleaddinlü	4	4	–	–	–
Çoğun	7	8	9	23	20
Ordu-yı Ahmed Bey	10	11	–	–	–
Mikayillü	2	–	–	–	–
Müstakil Cemaatler	5	7	19	12	11
Toplam	29	29	19	35	31

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere 1521–1573 seneleri arasında cemaat sayısında önemli bir değişiklik olmamıştır. Ancak 1543 senesinde bir artış görülmektedir. Bu artışın başlıca sebebi Osmanlıların bu yıllarda birçok yerde uyguladığı gibi cemaatleri perakende etme veya dağıtarak iskana zorlama politikasıdır (Bilgili, 2001; s.365).

XVI. yüzyılda boyunca Özer Türkmenlerine bağlı cemaatlerin isimleri şunlardır; Aleaddinlü, Hacı İbrahimli, Karagündüzlü ve Süleyman veledi Osman*, Celebilü (*ana cemaat*), Celebilü (*oba*), Çoğun, Hacı Hamzalu (*ana cemaat*), Hacı Hamzalu (*üç oba*), Hüseyin Hacılu, Halillü, Hacı Seyyidlü (*ana cemaat*), Hacı Seyyidlü (*dört oba*), Günan, Karagündüzlü (*ana cemaat*), Karagündüzlü (*iki oba*), Kızıoğlu, Korçaklu, Kızanlılu (*ana cemaat*), Kızanlılu (*üç oba*), Meliklü (*ana cemaat*), Meliklü (*iki oba*), Tanrıverdi ve

* BOA. TD (Tarih 1521), TD 450 (Tarih 1523), TD 228 (Tarih 1543), TD 998 (Tarih 1526), TD 530 (Tarih 1573).

* Bu cemaatler Aleaddinlü taifesine bağlıdır. BOA. TD 110, s.14.

Saluoğlu*, Başlamüşlu, Mikayillü*, Bayramhoca, Cihanşah Bey, Gazaloğlu, Hüseyin Bey bin Özer, Girdan, Subaşı Hamza Bey ve Taşgun Hacı, Kayabaytar, Tizoğlu ve Ordu-yı Ahmed Bey*, Bereketli, Fermanlı, Çobanlı, Çihanşahbeylu, Evcı, Halaçlu, Hacı İbrahımlü, Süleyman veledi Osman, Şeyhoğlu, Tursunlu ve veledan-ı Şeyh İlyas Evladı.*

Demografik Yapı; Sosyal yapının temel unsuru olan nüfus, toplumun mevcut niceliğini ifade etmekle birlikte, aynı zamanda o toplumun iktisadi, sosyal ve kültürel birçok olaylarını da izah etmekte önemli rol oynamaktadır. Bu meyanda, nüfusu meydana getiren insanın maddi ve manevi durumu, fiziki kuvveti, sahip olduğu sermayesi, üretim ve tüketim imkânı, diğer insanlarla münasebetleri, toplum içinde sahip olduğu statü ve rolü dolayısıyla iktisadi, sosyal ve kültürel olaylarda tesiri söz konusudur (Tuş, 2001; s.119).

Bu husus, Osmanlı Devleti için de geçerli olup, fethedilen bölgede ilk olarak, nüfus ve arazi tahrirleri yapılmaktaydı. Bu anlayışla 1521–1573 seneleri arasına ait tahrir defterlerinden istifade ederek, Özer Türkmenlerinin tahmini nüfusu belirlenecektir.

Tahrir defterlerinde, vergi mükellefi nüfus yetişkin erkek nüfus hane (*evli*) ve mücerred (*bekâr*) olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra vergiden muaf olan derbendci, berat sahibi, kethüda, divane, imam, mecnun ve müezzin gibi zümrelerde bulunmaktadır.

Özer Türkmenlerinin vergi ve vergiden muaf nüfusu esas alınarak gerçek nüfusunu tahmini olarak hesaplamak mümkündür. Bunun için hane olarak gösterilen vergi mükellefi nüfus ve muaf nüfus toplanarak 5 katsayısıyla çarpılıp, çıkan sonuca mücerred nüfus eklenecektir (Göyünç, 1979; s.331–348).

Özerler Anadolu'daki diğer Türkmen grupları gibi vergi mükellefi ve muaf olmak üzere iki nüfus kategorisine ayrılmıştı. Buna göre; XVI. yüzyılda bu Türkmen grubunun yaklaşık 6000–7000 kişilik bir nüfusu olduğu söylenebilir.

* Bu cemaatler Çoğun taifesine mensuptur. BOA. TD 110, s.9–19, TD 450, s.435–447, TD 530, s.15–45, TD 228, s.13–62, TD 969, s.69–103.

* Bu cemaat Mikayillü taifesine tabidir. BOA. TD 110, s.15–16, TD 450, s.435–442.

* Bu cemaat Mikayillü taifesine tabidir. BOA.110, s.6–10, TD 450, s.435–442. Bu cemaat Mikayillü taifesine tabidir.

* BOA. TD 110, TD 450, TD 998, TD 969, TD 530, TD 228'de muhtelif sayfalarda müstakil cemaatlerin kayıtları bulunmaktadır.

Tablo 2. Özer Türkmenlerinin Vergi Nüfusu (1521–1523–1526)

Taifeler	1521		1523		1526	
	Hane	Mücerred	Hane	Mücerred	Hane	Mücerred
Aleaddinlü	126	31	165	37	–	–
Çoğun	392	14	312	112	305	109
Ordu-yı	194	1	155	19	–	–
Ahmed Bey						
Mikayillü	82	41	95	29	–	–
Müstakil	76	26	104	18	206	65
Cemaatler						
Toplam	870	113	831	215	511	174

Tablo 3. Özer Türkmenlerinin Vergi Nüfusu (1543–1573)

Taifeler	1543		1573	
	Hane	Mücerred	Hane	Mücerred
Aleaddinlü	–	–	–	–
Çoğun	337	75	326	52
Ordu-yı Ahmed Bey	–	–	–	–
Mikayillü	–	–	–	–
Müstakil Cemaatler	352	78	107	28
Toplam	689	153	433	80

SONUÇ

XI. yüzyıldan itibaren Anadolu'ya göç eden Bozok ve Üçok Oğuz boylarına mensup aşiretlerin bir bölümü de Haleb-Adana arasındaki dağlık ve ovalık bölgelere yerleşen Özer Türkmenleridir. Defterlerde “*Özer Türkmeni, Üzeyr Türkmeni, Ulu Türkmeni*” ve 1287 tarihli Salname-i Umu-mi'de ise “*Kımk*” olarak kayıtlı olan bu Türkmen topluluğu, Aleaddinlü, Mikayillü, Ordu-yı Ahmed Bey, Çoğun ve müstakil cemaatlerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

Özer Türkmenleri boy, taife, cemaat (*aşiret*), oba şeklinde tasnif edilebilecek bir kabile yapısına sahiptir. Sosyo-ekonomik sebeplerden olsa gerek, cemaatler perakende olup, aynı adla obalara ayrıldığı da görülmektedir. Özer Bey'in soyundan gelen kişiler ana cemaatlerin başlarında bulunarak, o cemaatlere kendi adlarını vermişler ve bu cemaatler “*ordu*” tabiriyle tanımlanmışlardır.

Özer Türkmenlerinin büyük çoğunluğu çalışan ve geliri karşılığında vergi ödeyen faal nüfustur. Bunun yanı sıra, devlet hizmeti, bedeni rahatsızlık ve dini hizmetleri yürütmek gibi sebeplerden dolayı vergilerden muaf olan bir kesim daha bulunmaktadır. XVI. yüzyılda bu Türkmen grubunun

nüfusu 1521–1523 senelerinde birbirlerine yakın, 1526 senesinde nüfusta düşüş, 1543–1573 seneleri arasında ise fasıllı artışı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- BOA. (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), TD 109, 110, 228, 450, 530, 969, 998.
 BOA. Rûus Defteri nr. 226,210.
 BOA. Ruznamçe Defteri nr. 7, 8.
 BOA. MAD nr. 28, 29, 9956.
 BOA. MD nr.1, 15, 21, 24.
 Aydil, E. (1992). *Adlarımız*, TKAE Ankara.
 Bilgili, A.S. (2001). *Osmanlı Döneminde Tarsus Sancağı ve Tarsus Türkmenleri*, KB, Ankara.
 Çakar, E. (2002). “XVI Yüzyılda Haleb Türkmenleri”, *Türkler*, Ankara.
 Gökbilgin, T. (1993). “Nahiye”, *İA*, c.9, MEB, İstanbul.
 Göyünç, N., (1979). “Hane Deyimi Hakkında”, *TD*, İstanbul.
 Gündüz, T. (1997). *Anadolu’da Türkmen Aşiretleri-“Bozulus Türkmenleri 1540-1640”*, Bilge Yay., Ankara,
 Halaçoğlu, Y. (1988). *XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu’nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, TTK. Yay., Ankara.
 İnalçık, H. (1993), “Osmanlı’da Raiyyet Rüsümü”, *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, s.31-66, Eren Yay., İstanbul.
 Kafalı, M. (1973). “Suriye Türkleri”, *Töre Dergisi*, XXI, s.32-34.
 Orhonlu, C. (1987). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Aşiretlerin İskânı*, Eren Yay., İstanbul.
 Refik, A. (1989). *Anadoluda Türk Aşiretleri(966–1200)*, Tekdal Neş., İstanbul.
 Sümer, F. (1964). “Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar (Fetihten XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına Kadar)”, *DTCF, Tarih Araştırmaları Dergisi*, I/1, 1-113, Ankara.
 Sümer, F. (1993). “Ramazanoğulları”, *İA*, c.9, s.612–620, MEB. Yay., İstanbul.
 Şahin, H. (1983–1987). “Osmanlı Devrinde Konar-Göçer Aşiretlerin İsim Almalarına Dair Bazı Mülâhazalar”, *TED*, 13, 687–712.
 Tuş, M. (2001). *Sosyal ve Ekonomik Açıldan Konya*, KTOY. Konya.
 Venzke, M.(1992) *Rice, L., Cultivation in The Plain of Antioch In The 16th Century: The Ottoman Fiscal Practice*, Archivum Ottomanicum, Tomus XII Anno.

* * * *